

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 czerwca 2021 r.

Sąd Rejonowy w Piszcu I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	sędzia Anna Lisowska
-----------------	----------------------

po rozpoznaniu w dniu 23 czerwca 2021 r. w Piszcu na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa J. S.

przeciwko (...) Banku (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W.

o ustalenie nieważności umów pożyczek

oraz spraw z powództwa (...) Banku (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W.

przeciwko J. S.

o zapłatę

o r z e k a :

I. Ustala, że nieważne są umowy pożyczek zawarte pomiędzy powodem J. S., a pozwanym (...) Bankiem (...) Spółką Akcyjną z siedzibą w W. o numerach:

- (...) z dnia 3 kwietnia 2019r.,

- (...) z dnia 9 kwietnia 2019r.,

- (...) z dnia 19 kwietnia 2019r.

II. Zasądza od pozwanego (...) Banku (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz powoda J. S. kwotę 2 952 zł (dwa tysiące dziewięćset pięćdziesiąt dwa złote) tytułem zwrotu kosztów procesu - zastępstwa procesowego udzielonego J. S. przez adwokata P. Z. ustanowionemu jako pełnomocnik z urzędu dla powoda J. S. w sprawie o ustalenie nieważności umów pożyczek, która to kwota zawiera podatek VAT w kwocie 552 zł (pięćset pięćdziesiąt dwa złote).

III. Oddala powództwo (...) Banku (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. przeciwko pozwanemu J. S. o zapłatę z umowy pożyczki nr (...) z dnia 3 kwietnia 2019r.

IV. Zasądza od powoda (...) Banku (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz pozwanego J. S. kwotę 2 952 zł (dwa tysiące dziewięćset pięćdziesiąt dwa złote) tytułem zwrotu kosztów procesu - zastępstwa procesowego udzielonego pozwanemu J. S. przez adwokata P. Z. ustanowionemu jako pełnomocnik z urzędu dla pozwanego J. S. w sprawie o zapłatę, która to kwota zawiera podatek VAT w kwocie 552 zł (pięćset pięćdziesiąt dwa złote).

V. Oddala powództwo (...) Banku (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. przeciwko pozwanemu J. S. o zapłatę z umowy pożyczki nr (...) z dnia 9 kwietnia 2019r.

VI. Zasądza od powoda (...) Banku (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz pozwanego J. S. kwotę 2 952 zł (dwa tysiące dziewięćset pięćdziesiąt dwa złote) tytułem zwrotu kosztów procesu - zastępstwa procesowego udzielonego pozwanemu J. S. przez adwokata P. Z. ustanowionemu jako pełnomocnik z urzędu dla pozwanego J. S. w sprawie o zapłatę, która to kwota zawiera podatek VAT w kwocie 552 zł (pięćset pięćdziesiąt dwa złote).

VII. Oddala powództwo (...) Banku (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. przeciwko J. S. o zapłatę z umowy pożyczki nr (...) z dnia 19 kwietnia 2019r.

VIII. Zasądza od powoda (...) Banku (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz pozwanego J. S. kwotę 2 952 zł (dwa tysiące dziewięćset pięćdziesiąt dwa złote) tytułem zwrotu kosztów procesu - zastępstwa procesowego udzielonego pozwanemu J. S. przez adwokata P. Z. ustanowionemu jako pełnomocnik z urzędu dla pozwanego J. S. w sprawie o zapłatę, która to kwota zawiera podatek VAT w kwocie 552 zł (pięćset pięćdziesiąt dwa złote).

IX. Nakazuje pobrać od pozwanego (...) Banku (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Piszku kwotę 1000 zł (jeden tysiąc złotych) tytułem opłaty od pozwu oraz kwotę 3 042,27 zł (trzy tysiące czterdzieści dwa złote 27/100) tytułem wynagrodzenia biegłych pokrytego tymczasowo ze środków Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Piszku, w sprawie o ustalenie nieważności umów pożyczek, od uiszczenia których powód J. S. został zwolniony.

Sygn. akt I C 1/20

UZASADNIENIE

J. S., zastąpiony przez pełnomocnika ustanowionego z urzędu, wytoczył powództwo przeciwko (...) Bankowi (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W. o stwierdzenie nieważności zawartej między stronami:

1. umowy pożyczki z dnia 19 kwietnia 2019 roku o numerze (...),
2. umowy pożyczki z dnia 9 kwietnia 2019 roku o numerze (...),
3. umowy pożyczki z dnia 3 kwietnia 2019 roku o numerze (...).

Nadto powód wniósł o zasądzenie na rzecz pełnomocnika powoda kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, według norm przepisanych i powiększonych o należny podatek VAT.

W uzasadnieniu pełnomocnik powoda podniósł, że powód od kilku lat choruje na schizofrenię. W przeszłości był hospitalizowany w szpitalu psychiatrycznym. W dniu 28 kwietnia 2019 roku bez swojej zgody został zatrzymany na oddziale psychiatrycznym Szpitala (...) w W.. Powodem zatrzymania było zachowanie powoda, który przeszedł boso 40 km, wchodził do bagna, groził nożem osobom trzecim. Okazało się, że 19 kwietnia 2019 roku wyszedł z domu, przez około 3 dni nic nie jadł. Sąd Rejonowy w Giżycku postanowieniem z 29 maja 2019 roku orzekł, że przyjęcie w dniu 28 kwietnia 2019 roku powoda do Szpitala (...) w W. było zasadne. Po opisanym wyżej zdarzeniu, powód od swojej mamy dowiedział się o przychodzących do niego wezwaniach do zapłaty. Okazało się, że wówczas, że w kwietniu 2019 roku powód zaciągnął u pozwanej trzy opisane wyżej pożyczki. Powód nie pamięta, że był w banku i wnioskował o pożyczkę, nie pamięta nawet, że podpisywał jakieś dokumenty. Przypuszcza, że pożyczki te zostały zaciągnięte podczas rozmowy telefonicznej z konsultantem banku. Wie, że posiadał pieniądze, natomiast był przekonany, że wygrał je w internecie. Nie pamiętał również co robił i dlaczego został umieszczony w szpitalu psychiatrycznym.

Mając powyższe na uwadze, w ocenie strony powodowej nie budzi wątpliwości, że w dacie zawierania wskazanych wyżej umów pożyczek, powód miał zniesioną zdolność świadomego i swobodnego wyrażenia woli, był niezdolny do podejmowania czynności prawnych i właściwego rozeznania się w podejmowanych czynnościach.

Pozwana (...) Bank (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. w odpowiedzi na pozew wniosła o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie na jej rzecz od powoda kosztów procesu według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwana podniosła, że przedmiotowe umowy zostały zawarte w drodze elektronicznej, co niewątpliwie wymagało dużego zaangażowania „umysłowego”, odpowiedniego poziomu wiedzy i umiejętności klienta, cierpliwości oraz staranności przy wykonywaniu poszczególnych czynności składających się na proces uruchomienia finansowania. Powód pokonał ewentualne trudności i skutecznie zaciągnął trzy zobowiązania u pozwanej. Pobyt powoda w szpitalu psychiatrycznym od 28 kwietnia 2019 roku nie przesądza, ani nawet nie może uprawdopodobnić, aby w dniach 3, 9 i 19 kwietnia 2019 roku powód znajdował się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Nadto, zdaniem pozwanej, nawet przyjęcie, że powód cierpi na chorobę psychiczną nie wystarcza do uznania, że złożone przez niego w dniach 3, 9 i 19 kwietnia 2019 roku oświadczenia woli są nieważne. Choroba psychiczna i niedorozwój umysłowy nie powodują bowiem same z siebie skutku w postaci nieważności oświadczenia woli. Pomiędzy nimi, a stanem który w konkretnym momencie wyłącza możliwość świadomego powzięcia decyzji i wyrażenia woli musi zachodzić związek przyczynowy. Powyższe musi występować w chwili składania oświadczenia woli. W ocenie pozwanej, powód nie wykazał, aby pozostawał w takim stanie w dacie złożenia przedmiotowych oświadczeń woli, ani też aby zaistniał w tych datach wymagany związek przyczynowy.

Odpowiednio w dniu 22 maja 2020 roku, 22 lipca 2020 roku i 23 lipca 2020 roku do Sądu Rejonowego w Piszcu wpłynęły pozwy (...) Banku (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. przeciwko J. S. o zapłatę:

1. kwoty 17 238,72 zł z odsetkami umownymi w wysokości odsetek maksymalnych za opóźnienie liczonymi od kwoty 16 090,10 zł od dnia 28.11.2019r. do dnia zapłaty – z tytułu umowy pożyczki z dnia 9 kwietnia 2019 roku o numerze (...) (sygn. akt I C 236/20 upr),
2. kwoty 11 096,28 zł z odsetkami umownymi w wysokości odsetek maksymalnych za opóźnienie liczonymi od kwoty 10 343,64 zł od dnia 28.11.2019r. do dnia zapłaty – z tytułu umowy pożyczki z dnia 3 kwietnia 2019 roku o numerze (...) (sygn. akt I C 301/20 upr),
3. kwoty 24 534,89 zł z odsetkami umownymi w wysokości odsetek maksymalnych za opóźnienie liczonymi od kwoty 22 985,86 zł od dnia 28.11.2019r. do dnia zapłaty – z tytułu umowy pożyczki z dnia 19 kwietnia 2019 roku o numerze (...) (sygn. akt I C 321/20).

Pozwany J. S. wniósł o oddalenie powyższych powództw w całości. Podniósł, że w dacie podpisywania przedmiotowych umów pożyczki miał zniesioną zdolność świadomego i swobodnego wyrażenia woli, był niezdolny do podejmowania czynności prawnych i właściwego rozeznania się w podejmowanych czynnościach.

Postanowieniami Sądu Rejonowego w Piszcu odpowiednio z dnia 19 czerwca 2020 roku, 26 sierpnia 2020 roku i 28 sierpnia 2020 roku, wskazane wyżej sprawy z powództwa (...) Banku (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. przeciwko J. S. zostały połączone do wspólnego rozpoznania ze sprawą I C 1/20.

Sąd ustalił, co następuje:

W dniu 3 kwietnia 2019 roku pomiędzy (...) Bankiem (...) Spółką Akcyjną z siedzibą w W., a J. S. zawarta została umowa pożyczki o numerze (...), w ramach której pożyczkobiorcy przyznana została kwota 10 343,64 zł, której spłata, wraz z kosztami i odsetkami umownymi, miała nastąpić w 60 miesięcznych ratach płatnych do 3-ego dnia każdego kolejnego miesiąca, począwszy od 3 maja 2019 roku.

Umowa powyższa została zawarta przez telefon, w trybie art. 7 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe w elektronicznych kanałach dostępu.

J. S. nie spłacił powyższej pożyczki. Umowa została skutecznie wypowiedziana przez pożyczkodawcę.

(dowód: umowa pożyczki z 03.04.2019r. wraz z załącznikami k. 77-93 i 74-76; oświadczenie o wypowiedzeniu umowy wraz z potwierdzeniem odbioru k. 64-66 akt sprawy I C 301/20 Sądu Rejonowego w Piszcu)

W dniu 9 kwietnia 2019 roku pomiędzy (...) Bankiem (...) Spółką Akcyjną z siedzibą w W., a J. S. zawarta została umowa pożyczki o numerze (...), w ramach której pożyczkobiorcy przyznana została kwota 16 090,10 zł, której spłata, wraz z kosztami i odsetkami umownymi, miała nastąpić w 60 miesięcznych ratach płatnych do 9-ego dnia każdego kolejnego miesiąca, począwszy od 9 maja 2019 roku.

Umowa powyższa została zawarta przez telefon, w trybie art. 7 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe w elektronicznych kanałach dostępu.

J. S. nie spłacił powyższej pożyczki. Umowa została skutecznie wypowiedziana przez pożyczkodawcę.

(dowód: umowa pożyczki z 09.04.2019r. wraz z załącznikami k. 94-109; znajdujące się w aktach sprawy I C 236/30 Sądu Rejonowego w Pisz: wyciąg z ksiąg rachunkowych k. 17, historia operacji na kontrakcie k. 48, oświadczenie o wypowiedzeniu umowy wraz z potwierdzeniem odbioru k. 49-50 i zestawienie operacji na rachunku bankowym k. 51-54v)

W dniu 19 kwietnia 2019 roku pomiędzy (...) Bankiem (...) Spółką Akcyjną z siedzibą w W., a J. S. zawarta została umowa pożyczki o numerze (...), w ramach której pożyczkobiorcy przyznana została kwota 22 985,86 zł, której spłata, wraz z kosztami i odsetkami umownymi, miała nastąpić w 79 miesięcznych ratach płatnych do 19-ego dnia każdego kolejnego miesiąca, począwszy od 19 maja 2019 roku.

Umowa powyższa została zawarta przez telefon, w trybie art. 7 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe w elektronicznych kanałach dostępu.

J. S. nie spłacił powyższej pożyczki. Umowa została skutecznie wypowiedziana przez pożyczkodawcę.

(dowód: umowa pożyczki z 09.04.2019r. wraz z załącznikami k. 110-129; wyciąg z ksiąg rachunkowych k. 177; historia operacji na rachunku bankowym k. 179; oświadczenie o wypowiedzeniu umowy wraz z potwierdzeniem odbioru k. 47-49 akt sprawy I C 321/20 Sądu Rejonowego w Pisz)

J. S. cierpi na chorobę psychiczną – schizofrenię paranoidalną. Rozpoznano u niego także uzależnienie mieszane (alkohol, narkotyki, hazard).

W okresie od 3 do 19 kwietnia 2019 roku J. S. był w stanie pogorszenia stanu psychicznego w przebiegu schizofrenii, znajdował się w stanie wyłączającym świadome i swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli.

(dowód: opinia zespołu biegłych sądowych z zakresu psychologii i psychiatrii k. 205-216)

Sąd zważył, co następuje:

Roszczenie powoda J. S. jest zasadne.

Zgodnie z art. 82 k.c., nieważne jest oświadczenie woli złożone przez osobę, która z jakichkolwiek powodów znajdowała się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Dotyczy to w szczególności choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego, chociażby nawet przemijającego, zaburzenia czynności psychicznych.

Sąd podziela stanowisko pełnomocnika powoda, zaprezentowane w piśmie z 14 września 2020 roku.

Stan wyłączający świadomość to - najogólniej rzecz ujmując - brak rozeznania, niemożność rozumienia zachowań własnych i zachowań innych osób, nie zdawanie sobie sprawy ze znaczenia i skutków własnego postępowania. Stan taki musi przy tym wynikać z przyczyny wewnętrznej, a więc ze stanu, w jakim znajduje się osoba składająca oświadczenie woli, a nie z okoliczności zewnętrznych, w jakich osoba ta się znalazła.

Stosunek psychiczny do podejmowanego zachowania się i jego skutków opiera się - jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z 11 grudnia 1979 r. wydanym w sprawie II CR 448/79 - na dwóch momentach: przewidywania i woli. Oba te momenty zakładają istnienie nieupośredzonego działania funkcji psychicznych, pozwalające na właściwe rozeznanie znaczenia i skutków swego zachowania się oraz pokierowania swoim postępowaniem (OSPika 1981, nr 3, poz. 45).

Zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego, stan wyłączający świadome powzięcie decyzji i wyrażenie woli nie może być rozumiany dosłownie. Stan wyłączający świadome powzięcie decyzji i wyrażenie woli nie musi oznaczać całkowitego zaniku świadomości i ustania czynności mózgu, wystarczy bowiem istnienie takiego stanu, który samopoczucie danej osoby do tego stopnia ogranicza, iż czyni ją zupełnie bezwolną (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 2 września 1948 r., Po. C. 188/48, PN 1948, nr 11-12, s. 536, oraz z dnia 30 kwietnia 1976 r., III CRN 25/86, OSPika 1977, nr 4, poz. 78). Wystarczy istnienie takiego stanu, który oznacza brak rozeznania, niemożność rozumienia posunięć własnych i posunięć innych osób oraz niezdawanie sobie sprawy ze znaczenia i skutków własnego postępowania.

Również w doktrynie wskazuje się, iż wada oświadczenia woli uregulowana w art. 82 k.c. ma miejsce nie tylko wtedy, gdy osoba składająca oświadczenie woli znajduje się w stanie całkowicie uniemożliwiającym jej świadome lub swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli (tak Z. Radwański, w: SPP, t. 2, 2008, s. 385; J. Strzebinczyk, w: E. Gniewek, P. Machnikowski, Komentarz KC, 2016, s. 229). O jej zajściu powinien przesądzać także stan znacznego ograniczenia świadomości lub swobody (tak też A. Jedliński, w: A. Kidyba, Komentarz KC, t. 1, 2012, s. 548). Znaczne ograniczenie świadomości powinno przemawiać za przyjęciem wystąpienia wady uregulowanej w art. 82 k.c., zwłaszcza wówczas, gdy czynność prawna dokonywana przez dotkniętą tym ograniczeniem osobę jest czynnością o dużym stopniu skomplikowania. Takie ujęcie nie musi wcale oznaczać przełamania gramatycznej wykładni art. 82 k.c. Uzasadnione wydaje się bowiem zrelatywizowanie pojęcia braku świadomości użytego w art. 82 k.c. do problematyki dokonywania czynności prawnych. Zamiast definiowania pojęcia braku świadomości w oderwaniu od problematyki dokonywania czynności prawnych jako stanu niezdawania sobie sprawy ze znaczenia i skutków własnego postępowania, zasadne wydaje się przyjęcie, że stan braku świadomości w rozumieniu art. 82 k.c. to stan, który uniemożliwia składającemu oświadczenie woli rozpoznanie znaczenia (konsekwencji) czynności prawnej, której elementem jest to oświadczenie. Dla oceny braku czy ograniczenia świadomości nie ma natomiast znaczenia doniosłość skutków prawnych czynności prawnej. Fakt, że skutki te są rażąco niekorzystne, może jednak mieć znaczenie dowodowe - może pozwalać na przyjęcie domniemania faktycznego, że czynność została dokonana w stanie braku świadomości lub swobody.

Z powyższego wynika zatem, że stan wyłączający świadome powzięcie decyzji i wyrażenie woli nie może być rozumiany dosłownie, nie musi więc oznaczać zupełnego zaniku świadomości. Dla wystąpienia przesłanki z art. 82 k.c. wystarczającym jest zatem, aby strona czynności prawnej nie rozumiała znaczenia zachowań własnych i cudzych czy też skutków własnego postępowania.

Kwestia związana z ustaleniem, że oświadczenie woli było wadliwe w rozumieniu art. 82 k.c., jest o tyle ważna, że pociąga za sobą nie tylko nieważność samego oświadczenia woli, ale jednocześnie wywołuje dalsze skutki w postaci zniweczenia powstałego stosunku prawnego. Wobec tego miarodajnych i mających istotne znaczenie dla oceny wytoczonego powództwa ustaleń w sprawie, można dokonać jedynie przy wykorzystaniu dowodu z opinii biegłych dysponującymi wiadomością specjalnych.

Powołani w sprawie biegły sądowy z zakresu psychologii i dwóch biegłych sądowych z zakresu psychiatrii, w sporządzonej na piśmie opinii stwierdzili jednoznacznie, że J. S. cierpi na chorobę psychiczną - schizofrenię paranoidalną i w okresie od 3 do 19 kwietnia 2019 roku był w stanie pogorszenia stanu psychicznego w przebiegu schizofrenii, znajdował się w stanie wyłączającym świadome i swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. W treści opinii, w oparciu o dokumentację medyczną powoda (k. 97 akt sprawy II W 278/19 SR w Piszcu), opinię sądowo-psychiatryczną sporządzoną przez biegłych sądowych na potrzeby sprawy wykroczeniowej (k. 98-100 akt sprawy II W 278/19 SR w Piszcu) oraz zeznania przesłuchanego w sprawie świadka I. S. - matki powoda (k. 192-194), biegli przedstawili szczegółową analizę dotychczasowego przebiegu choroby u powoda, przebytego leczenia

i hospitalizacji, której - wobec otrzymania przez stronę pozwaną odpisu opinii - nie ma potrzeby powielania w niniejszych rozważaniach.

Sąd w pełni podziela opinię biegłych, bowiem spełniała ona stawiane jej wymogi, odzwierciedlała staranność i wnikliwość w badaniu zleconego zagadnienia, odpowiadała w sposób wyczerpujący, stanowczy i zrozumiały na postawione pytanie, a przytoczona na jej uzasadnienie argumentacja jest w pełni przekonująca. Zauważyć należy, iż opinia biegłego podlega, jak i inne dowody, ocenie według art. 233 § 1 k.p.c, lecz odróżniają je szczególne kryteria oceny. Stanowią je zgodność z zasadami logiki i wiedzy powszechnej, poziom wiedzy biegłego, podstawy teoretyczne opinii, sposób motywowania oraz stopień stanowczości wyrażonych w niej wniosków. W ocenie Sądu przedmiotowa opinia sporządzona została zgodnie z wymaganiami fachowości i niezbędną wiedzą specjalną. W szczególności biegli przy wydawaniu opinii dysponowali dokumentacją lekarską powoda, jak również przeprowadzili stosowne badanie przedmiotowe. Należy podkreślić, że opinia ta nie była kwestionowana przez strony.

Mając powyższe na uwadze, wobec ustalenia, że powód J. S. w okresie od 3 do 19 kwietnia 2019 roku był w stanie wyłączającym świadome i swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli, Sąd na podstawie art. 189 k.p.c. w zw. z art. 82 k.c. ustalił, że wymienione wyżej umowy pożyczek są nieważne.

Konsekwencją powyższego jest oddalenie w całości powództw (...) Banku (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. przeciwko J. S. o zapłatę zadłużenia wynikającego z powyższych umów pożyczek.

O kosztach procesów, mając na uwadze ich wynik, Sąd rozstrzygnął na podstawie art. 98 k.p.c., § 10 pkt 8 w zw. z § 8 pkt 6 i § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (j.t. Dz.U. z 2019r., poz. 18) oraz art. 83 ust. 2 i art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tj. Dz.U. z 2020r., poz. 755). W konsekwencji Sąd obciążył (...) S.A. kosztami nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu przez adw. P. Z. (2 952 zł x 3), opłatą sądową od pozwu o stwierdzenie nieważności umów, od uiszczenia której powód był zwolniony (1 000 zł) oraz kosztem opinii powołanych w sprawie biegłych sądowych, który tymczasowo poniesiony został przez Skarb Państwa (3 042,27 zł).